

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראגורסדארפער שליט"א מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * יו"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון מה * פרשת תרומה תשפ"ד

בין כותלי ההיכל

אודות מה שעלה לאחרונה על שולחנו של מורינו הרב שליט"א בהיכל הוראה, על ידי אחד מגדולי הסוחרים והיצרנים של כלי כסף שמייצר פמוטות להדלקת נרות לכבוד שבת קודש, וביניהם הוא מייצר פמוטות בנות שבעה קנים כשהפמוט הוא עגול, [יש מהן שהשבעה קנים עצמן הן בעיגול, ויש מהן שששה קנים בעיגול ובאמצעו יש קנה נוסף וסך כל הקנים שבעה], והוא מייצר ומכר אותן כבר שנים ארוכות. ועתה לאחרונה העירו לו שלא יעשה פמוטות בנות שבעה קנים כי דבר זה אסור, וכמו שפסק המחבר בשו"ע יורה דעה (סי' קמא ס"ח) שלא יעשה מגורה של שבעה קנים. וטוען היצרן שכוננת המחבר היא דוקא כשבעת הנרות הן בקו ישר כמו שהיה בבית המקדש אבל כשהן בעיגול הרי אין זה בתבנית שהיתה המגורה בבית המקדש. (עיין מכתב מורינו הרב שליט"א במדור הלכה והוראה בישראל).

אמר לו מורינו הרב שליט"א, שבאמת אין הדבר פשוט כל כך, ויש מקום להחמיר גם במגורת שבעה קנים כשהן בעיגול היות והאיסור הוא שלא יעשה כתבנית מגורה שבהיכל ובמגורה שבהיכל בדיעבד גם כשהיא בעיגול כשרה וכל דבר שאינו מעכב במגורה אינו מעכב באיסור עשיית תבניתו (עיין פתחי תשובה יו"ד סי' קמא סק"ד). אולם יש חבל פוסקים שחלקו על זה, עיין דרכי תשובה (סי' קמא אות נו) על כן ודאי לכתחילה ודאי שאין לעשות כן אפילו בעיגול ואפילו משאר מיני מתכות, ומה שכבר עשה אין איסור לקיימו דאפשר לסמוך על דעת הפוסקים שהתירו כל שאינו תבנית היכל ממש, ועל כן מעתה ואילך יקפיד שלא לייצר פמוטות של שבעה קנים ואפילו בעיגול אלא או של ששה ושמונה ותשעה וכו'.

ועוד הוסיף מורינו הרב שליט"א דמה שאין מקפידין בבתי כנסיות לעשות מגורות תלויות של שבעה קנים זה אינו ענין לנ"ד חדא שאין לה ירך ובלא ירך לא איקרי מגורה כמו שכתבו התוס' במנחות (כ"ח ע"א ב"ד"ה דתניא) ועוד שאינו כסדר עמידת הקנים (ועיין עוד בשו"ת רבינו חיים הכהן יו"ד סי' כה).

מתוך שאלות ותשובות ששלחו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א פסקי דינים

ללמוד מתוך ספר של חברו בלא נטילת רשות

הלומד בבית המדרש, ויש שם ספרים שבעליהם מביאים לביהמ"ד ללמוד בהם אשר מניחים אותם במקום קבוע בארון הספרים של בית המדרש. הרי שמותר להשתמש בספרים הללו, כיון שהניחוהו בבית המדרש במקום שכל אחד יכול לקחת משם וללמוד בהם, זה מורה שכן דעתם שמי שלומד בבית המדרש יכול לעיין בהם, והרי זה כמניח ספריו בבית המדרש על מנת שילמדו בהם בזמן שהוא עצמו אינו משתמש בהם. אך זהו בתנאי שיחזירם למקומם אחרי שסיים ללמוד בהם.¹

קנה טלית חדשה ורוצה להטיל בה ציצית בלילה

קנה טלית חדשה ורוצה להטיל בה ציצית בלילה מפני שאין לו פנאי לעשותו ביום, הרי אף שנחלקו בזה הפוסקים יש להתיר להטיל בלילה, וכן מקובל ממרן החפץ חיים זצ"ל שאין בזה חשש ומותר לכתחילה.²

אמירת "לשם ייחוד" דלפני הנחת תפילין קודם הנחת תפילין דר"ת

הנוהג להניח תפילין דרבינו תם, אין לו לומר ה"לשם ייחוד" קודם שמניח תפילין דרבינו תם, שהרי אם אומר הלשם ייחוד שאומרים שם הנני מכוין בהנחת תפילין לקיים מצות בוראי וכו' וכן אומרים שתהיה חשובה מצות הנחת תפילין לפני הקב"ה כאילו קיימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכוונותיה וכו' הרי הוא אומר בפירוש שהוא מכוין לקיים מצות תפילין בתפילין של ר"ת, וזה אסור לעשות משום בל תגרע ובל תוסיף.³

1. בתשובה (ח"ב הוראה ו) הוסיף מורינו הרב, כי הנה בשו"ע (או"ח סימן יד סעיף ד') פסק דמותר ליטול טלית חברו ולברך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת. והוסיף הרמ"א וז"ל: דה"ה בתפילין מותר, אבל אסור ללמוד מספרים של חברו בלא דעתו, דחיישינן שמא יקרע אותם בלימודו, ע"כ. ומעתה היות שספרים אלו בעליהם מניחים אותם בארון הספרים בבית המדרש במקום שמונחים שאר ספרי בית המדרש אפשר דנראה ממעשיהם דלא חיישי ולא קפדי שמא יקרע אותם מאן דהוא ובפרט בזמננו שהספרים מצויים ועל אף שמניחים במקום קבוע אין כוונתו כדי שלא ישתמשו בהם אחרים אלא כדי שבבואו לבית המדרש ימצא הספרים במקומם, ועל כן הנוטל אותם ללמוד בהם ומחזירם למקומם הקבוע בזה גם לדברי הרמ"א מותר ללמוד בהם אף שלא מדעתו.

דיכול ללמוד בספרים אלו כמו שמצינו בשו"ע (ח"מ סימן רצב) דת"ח שהפקידו אצלו ספר שאין לו כיוצא בו מותר לו לקרות בו ולהעתיק ממנו כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו שאם ירצה הנפקד לעיין בו יוכל לעיין בו, וכמו כן בנד"ד כיון שהניחוהו בבית המדרש במקום שכל אחד יכול לקחת משם וללמוד בהם, זה מורה שכן דעתם שמי שלומד בבית המדרש יכול לעיין בהם והרי זה כמניח ספריו בבית המדרש על מנת שילמדו בהם בזמן שהוא עצמו אינו משתמש בהם, וכמוכין שכל זה בתנאי שיחזירם למקומם אחרי שסיים ללמוד בהם. ואפשר דבזה תניישב תמיהת הפמ"ג שהובא במשנ"ב (סימן יד סי' טו) וז"ל: והעולם נוהגין כשמוצאין סידור תפלה או מחזור בבכה"נ שלוקחין אותו כדי להתפלל בו ואיני יודע היתר לזה דמאי שנא סידור מספרים, ולדברינו אתי שפיר דכיון דהניחום בארון הספרים בבית המדרש אדעתא דהכי הניחום שם שבזמן שאינם משתמשים בהם יוכלו אחרים להתפלל מתוכם.

2. בנימוק הדברים כתב מורינו הרב שליט"א (ח"ב הוראה ד) כי הנה באמת כבר האריכו האחרונים בנידון זה, דאין לומר שיש בזה משום תעשה ולא מן העשוי דבלילה הוא פטור מציצית ורק ביום נעשה מחוייב, דאין זה חובת גברא כי אם חובת הבגד. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סימן ח') שכתב להדיא דמותר להטיל ציצית בלילה, ושם הוסיף, שאף שמדברי הפרי מגדים שכתב (סימן יח סק"א) דאם הטיל ציצית בלילה כשר ולא הוי תעשה ולא מן העשוי, משמע הא לכתחילה לא יטיל בלילה, מ"מ כבר כתב בהגהות מהרש"ם על הספר אורחות חיים דמותר להטיל בלילה, והביאם בספר שערים המצוינים בהלכה.

ברם למעשה יש להתיר כי כן נקטו רוב הפוסקים, כמו שכתב בערוך השולחן (או"ח סימן יד סעיף ז'), וכן פסק מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד בשו"ת שלמת חיים (סימן כה) ע"ש. ועיין בתשובות והנהגות (ח"ב סימן יג) שכן מקובל ממרן החפץ חיים זצוק"ל שאין שום מניעה והביא עוד שגם החזו"א נהג כן לכתחילה.

3. במקור הדין כתב מורינו הרב שליט"א (ח"ב הוראה ו), שהוא על פי המבואר בביאור הלכה בסימן ל"ד (ד"ה יניח של ר"ת) דמבאר שם שהמניח תפילין של ר"ת צריך ליהרר לכוין שאינו עושה כן רק משום ספיקא, ובזה לכו"ע לא עבר על בל תוסיף ובל תגרע דאם יכוין בזה סתם לקיים מ"ע דתפילין הגם דאין בזה משום בל תוסיף דהאי לחודיה קאי וכו' עכ"פ שמא באמת הדין כרש"י ותפילין אלו פסולין וכו' ונמצא דעובר על בל תגרע וכדי שלא יפול לחשש דאורייתא צריך לכוין בפירוש שאינו מניחו רק משום ספיקא, ע"כ. ולפי זה נראה שאף ה"לשם ייחוד" אסור לומר, כמו שכתב להדיא בביאור הלכה שם שאין לכוין כן ואפילו בסתמא לא מהני אלא אדרבה בשעת הנחת תפילין צריך לכוין בפירוש שאינו מניחו רק משום ספיקא.

